

„Vojno delo“ mora i dalje doprinositi razumevanju i razrešenju naše krize i inicirati aktivnosti na jačanju odbrambene moći

Pukovnik JOVAN ČANAK

Od poslednje sednice Saveta časopisa, održane 13. decembra 1990, dogodile su se u našoj zemlji mnoge velike promene. Jugoslovenska kriza je radikalizovana razgradnjom državne zajednice, nezaustavljivim separatističkim tendencijama republičkih nacionalističkih vrhuški i otvorenom mržnjom u nekim delovima zemlje, prema svemu što je jugoslovensko, a naročito prema JNA. Kulminacijom tih tendencija zemlja je zakoračila u veoma oštre međunacionalne sukobe, sa elementima građanskog, etničkog i verskog rata. U suštini, radi se o oružanoj pobuni dela separatističkih republika prema legitimnoj državi Jugoslaviji i njenim oružanim snagama.

Težište naše rasprave treba da bude na analizi sadržaja časopisa, realizaciji Orijentacionog tematskog plana i aktuelnim problemima vezanim za ostvarivanje uloge časopisa u razvoju teorije odbrane, a naročito teorije ratne veštine. Značajno je, takođe, da objektivno ocenimo koliko je časopis odgovorio potrebama i zahtevima koji su mu nametani najnovijim vojno-političkim kretanjima u svetu i, naročito, u vezi s aktuelnom jugoslovenskom krizom. Pored toga, Savet treba da ukaže na nedostatke, odnosno aktuelne probleme u radu časopisa, pa je neophodno da, zbog velikih promena u jugoslovenskom društvu i oružanim snagama, u raspravi preispitamo i verifikujemo buduće osnove programske orijentacije. Takođe, moramo da razmotrimo koje tematske oblasti i područja trebaju da čine okosnicu novog orijentacionog tematskog plana za naredni period.

Priključujući se naporima najrazličitijih subjekata naše političke, naučne i stručne scene na razrešenju sveobuhvatne jugoslovenske krize, „Vojno delo“ se u proteklom dvogodišnjem periodu stalno zalagalo za njeno razumevanje, a time, posredno, i njeno razrešenje. Težili smo da ukažemo na sve aspekte i moguće posledice naše krize, koja je u potpunosti ugrozila opstanak zemlje, kao i na međuzavisnost te krize i svetskih i evropskih tokova.

U vezi s tim, u proteklom dvogodišnjem periodu objavili smo tri aktuelna tematska dvobroja, težeći da na stručan, teorijski utemeljen i kritički intoniran način razmotrimo krizu jugoslovenske zajednice, kao i razvoj i dogradnju odbrambeno-zaštitnog sistema. Prvi dvobroj (br. 3-4/90) bio je posvećen raspravi za „okruglim stolom“ „Vojnog dela“ o temi „Dogradnja opštenarodne odbrane u okviru ubrzanih promena svetske vojno-političke situacije i društvenih reformi u Jugoslaviji“.

Tematskim dvobrojem „Jugoslovenska kriza – rasplet i moguće posledice“ (br. 1-2/91) želeli smo da naznačimo globalni geopolitički i strategijski okvir u kojem se odigrava jugoslovenska drama i, posebno, da ukažemo na međunarodnopravne, ustavnopravne, političke i vojne posledice eventualnog raspada jugoslovenske federacije. Autori priloga u tom dvobroju, eminentni naučni radnici, detaljno su elaborirali istorijsku uslovljenost, međunarodnopravnu i političku suštinu jugoslovenske krize, njene moguće ishode i eventualne posledice.

U tematskom dvobroju 4-5/91. objavili smo dva tematska bloka. *Prvi* se odnosi na jugoslovensku krizu i novi svetski poredak, i nastavak je rasprave započete u broju 1-2/91. Produbljivanje jugoslovenske krize razbuktalo je nacionalističke strasti i izazvalo međunacionalne oružane sukobe, razaranja i ljudske žrtve, a preti da se pretvori u krvavi građanski, etnički i verski rat neslučenih razmera. Na žalost, obistinila su se predviđanja iz „Vojnog dela“ br. 1-2/91. da je raspad Jugoslavije kao države jedino moguć u haosu građanskog i secesionističkog rata, uz otvoreno strano mešanje. U tom tematskom bloku autori su prvenstveno ukazivali na geopolitičke i geostrategijske interese i činioce koji jesu, i koji mogu biti upleteni u kompleks jugoslovenske krize. Pri tome, nedvosmisleni su u stavu da je jugoslovenska kriza, između ostalog, posledica određenih suprotnosti i suprotstavljenih interesa vodećih svetskih sila u borbi za uspostavljanje novog svetskog poretka. *Drugi* tematskim blokom o ratu u Persijskom zalivu, želeli smo da se uključimo u rasvetljavanje tog, po mnogo čemu, specifičnog ratnog sukoba, u kojem je, pod okriljem Organizacije ujedinjenih nacija, upotrebljena oružana sila. Sukob je karakterističan i po tome što je u njemu ostvarena najveća koncentracija najmodernije opremljenih

oružanih snaga posle drugog svetskog rata. Osim toga, izgleda da je u njemu testiran mogući model upotrebe „multinacionalnih snaga“, protiv zemalja „trećeg sveta“ kako bi se prikrile prave strategijske namere onih koji te ratove faktički vode. Rat u Zalivu bi mogao biti i model instrumentalizacije OUN, kao sistema svetske kolektivne bezbednosti, u funkciji ostvarivanja globalnih strategijskih interesa najvećih svetskih sila. Sa stanovišta ratovodstva, rat u Zalivu je paradigma za upotrebu moderne tehnologije i verovatni model za upotrebu snaga u hipotetičkom ratu u sličnim vojno-političkim i geostrategijskim konstelacijama, što ni Jugoslaviju (s obzirom na našu krizu i njenu moguću internacionalizaciju) ne sme ostaviti ravnodušnom.

U analiziranom periodu „Vojno delo“ je izdalo 11 brojeva. Ukupno je objavljeno 100 priloga, od čega je 98 autorskih. U tom periodu članke je objavilo 96 autora: 44 autora su aktivna, a 24 penzionisana vojna lica, dok su 23 autora iz građanstva. Autori iz školskih i naučnoistraživačkih ustanova JNA čine 30, iz ustanova SSNO-a i Generalštaba 25, a iz trupe pet odsto. U odnosu na prethodno analizirani period primetan je porast broja autora iz građanstva, što se može protumačiti, s jedne strane, orijentacijom časopisa da pri razmatranju aktuelnih događaja i procesa u vezi s našom dramatičnom stvarnošću angažujemo kompetentne autore iz naučnih ustanova u građanstvu. S druge strane, veći broj eminentnih autora iz građanstva može značiti i priznanje našem časopisu kao meritornom teorijskom glasilu jugoslovenske orijentacije, koji je otvoren za sve dobronamerne ljude i konstruktivne ideje koje mogu doprineti razumevanju promena u savremenom svetu i razjašnjenju jugoslovenske krize.

Struktura članaka objavljenih u „Vojnom delu“ u analiziranom periodu prema tematskim oblastima naznačenim u Orijentacionom tematskom planu, u procentima izgleda ovako: *teorija o ratu i ratna veština* – 20 odsto, *društvo i odbrana* 44 odsto, *vojno-politički komentari (analiza značajnijih vojno-političkih događaja u međunarodnim odnosima)* – 14 odsto, *iskustva iz narodnooslobodilačkog rata* – jedan odsto, *iskustva iz ratova vođenih posle drugog svetskog rata* – 10 odsto, *strategijske koncepcije i doktrine i razvoj oružanih snaga drugih zemalja* – šest odsto i *ostali članci* – pet odsto.

Okosnicu sadržaja „Vojnog dela“ u tom periodu, kao i u prethodnom, činili su prilozi iz tematskih oblasti *teorija o ratu i ratna veština* i *društvo i odbrana* – ukupno 64 odsto, što je bilo opravdano s obzirom na karakter i namenu časopisa i neophodnost izučavanja problema odbrane, s težištem na ratnoj veštini.

U odnosu na prethodno analizirani period, u protekle dve godine imali smo znatno više priloga iz tematskih oblasti *vojno-politički komentari (analiza značajnih vojno-političkih događaja u međunarodnim odnosima)* i *iskustva iz ratova vođenih posle drugog svetskog rata*. Aktuelni događaji i procesi u svetu, a prvenstveno promene u istočnoevropskim zemljama, stvaranje novog evropskog i svetskog poretka i interesi i umešanost vodećih evropskih i svetskih sila u razrešenje jugoslovenske krize bili su razlog da na stranicama našeg časopisa bude znatno više *vojno-političkih analiza i komentara* o međunarodnim odnosima. Takođe, zbog priloga iz tematskog bloka „Vojnog dela“ br. 4-5/91, posvećenog razmatranjima različitih aspekata rata u Zalivu, povećan je procenat članaka iz tematske oblasti *iskustva iz ratova vođenih posle drugog svetskog rata*.

Na osnovu ove kratke analize sadržaja može se zaključiti da je tematika časopisa u analiziranom periodu bila raznovrsna i da je, u osnovi, odgovarala njegovoj programskoj orijentaciji. Okosnicu sadržaja činili su prilozi iz tematskih oblasti *teorije o ratu i ratna veština* i *društvo i odbrana*, što je s obzirom na aktuelnost trenutka i mesto i ulogu oružanih snaga, bilo s razlogom naglašeno. Osim toga, u uređivačkoj politici nije bilo propusta koji bi doveli u pitanje koncepciju časopisa i njegova osnovna opredeljenja kao opštevojnog teorijskog glasila. Neki brojevi našeg časopisa u 1990. i 1991. godini uvršteni su u obaveznu literaturu u najvišim vojnim školama i na nekim fakultetima Univerziteta u Beogradu.

Od značajnijih problema koje je neophodno rešiti u narednom periodu izdvaja se pitanje tiraža i pretplate. Naime, tiraž „Vojnog dela“ stalno je opadao u poslednjih 4-5 godina, a u 1991. godini iznosio je oko 1.500 primeraka. Razloga za to ima više, ali nas posebno brine nedovoljno uvažavanje značaja pisane reči u izgradnji naše odbrane i oružanih snaga,

što je neprihvatljivo s obzirom na ulogu koju vojna nauka i teorijska misao treba da imaju. Slična je situacija i sa pretplatom.

*

Na kraju, kao učesnici i svedoci svih aspekata jugoslovenske krize i neizvesnosti mogućih ishoda i posledica, svesni smo da će u narednom periodu sudbina našeg časopisa biti vezana za sudbinu Jugoslavije kao državne zajednice i njenih oružanih snaga. Ipak, moramo biti optimisti i verovati u budućnost jugoslovenske države kao zajednice naroda i republika koji se opredele da u njoj ravnopravno žive. Stoga, smatramo da i u narednom periodu „Vojno delo“, svojim angažovanjem, mora doprinositi razumevanju i razrešavanju jugoslovenske krize. Takođe, „Vojno delo“ i dalje mora biti u središtu naše vojnoteorijske misli i svojim ukupnim delovanjem stalno inicirati aktivnosti na neposrednom jačanju naše odbrambene moći.